

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

CONCEPTUAL APPROACH TO THE STRATEGY OF DIGITAL TRANSFORMATION OF NATIONAL ECONOMY

У статті розроблено концептуальний підхід до стратегії цифрової трансформації національної економіки України. Визначено генеральну мету цифрової трансформації розвитку економіки України, яка реалізується на принципах системної цифровізації. Сформульовано принципи системної цифровізації. Виявлено виклики і можливості цифрової трансформації у національній економіці України. Розкрито зміст нових векторів і сфер державної політики цифрової трансформації управління розвитком національної економіки України. Визначено дії інститутів – донорів цифрових технологій, державних органів влади і незалежних установ, агенцій технологічної спільноти у сфері ІКТ, цифрових технологій, електронної комерції – щодо посилення цифрових вимірів стратегії. Вироблено управлінські заходи цифрового розвитку щодо моніторингу та оцінювання результатів реалізації стратегії цифрової трансформації національної економіки України. Визначено економічні й управлінські інструменти механізму імплементації стратегії цифрової трансформації національної економіки України.

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, цифрова економіка, інформаційно-комунікаційні технології, стратегія, принципи цифровізації, державна політика цифровізації.

В статті розробтан концептуальний підхід к стратегии цифровой трансформации

национальной экономики Украины. Определены генеральную цель цифровой трансформации развития экономики Украины, которая реализуется на принципах системной цифровизации. Сформулированы принципы системной цифровизации. Выявлены вызовы и возможности цифровой трансформации в национальной экономике Украины. Раскрыто содержание новых векторов и сфер государственной политики цифровой трансформации управления развитием национальной экономики Украины. Определены действия институтов - доноров цифровых технологий, государственных органов власти и независимых учреждений, агентств технологического сообщества в сфере ИКТ, цифровых технологий, электронной коммерции - по усилению цифровых измерений стратегии. Предложены управленческие меры цифрового развития по мониторингу и оценке результатов реализации стратегии цифровой трансформации национальной экономики Украины. Определены экономические и управленческие инструменты механизма имплементации стратегии цифровой трансформации национальной экономики Украины.

Ключевые слова: цифровизация, цифровая трансформация, цифровая экономика, информационно-коммуникационные технологии, стратегия, принципы цифровизации, государственная политика цифровизации.

УДК 338.004

Пустоваров А.І.

заступник міського голови
з питань діяльності виконавчих органів
Запорізької міської ради
Pustovarov Anatolii
Zaporizhzhia City Council

The goal of the article is to develop conceptual approaches to the strategic vision of the processes of digital transformation management of the development of the national economy of Ukraine.

The new concept of digital transformation management of development of national economy is to be based on duality of state regulation of national economy in market conditions. In the context of the digital transformation trend, government regulation should be determined by the determinants of influence, security and control, and market forces - competition and freedom of management decisions by economic entities.

The study uses methods as induction and deduction, classification, comparison and systematic approach, system and structural methods.

The article develops a conceptual approach to the strategy of digital transformation of the national economy of Ukraine. The general goal of digital transformation of economic development of Ukraine, which is realized on the principles of system digitalization, is determined. The strategic goal of the digital transformation of Ukraine's economic development is achieved in key dimensions: the digital dimension of structural transformations of the economy, the information society and digital business models and relationships. The principles of system digitalization are formulated: equality and accessibility, inclusiveness, efficiency, creativity and freedom of information, integration, standardization, security, state regulation. The challenges and opportunities of digital transformation in the national economy of Ukraine are revealed.

The content of new vectors and spheres of the state policy of digital transformation of management of development of national economy of Ukraine is opened. The vectors are network (digital) readiness of the economy; digital cooperation policy; taxation of digital platforms; protection of property rights; accounting for the cost of digital technologies; competition policy; digitalization of entrepreneurship and innovation; digitalization of small and medium business; digital adaptation of the labor market.

Key words: digitalization, digital transformation, digital economy, information and communication technologies, strategy, digitalization principles, digitalization state policy.

Постановка проблеми. Сучасна концепція цифрової трансформації управління розвитком національної економіки має ґрунтуватися на дуальності державного регулювання національної економіки в ринкових умовах. В умовах цифрового трансформаційного тренду державне регулювання має визначатися детермінантами впливу, безпеки і контролю, а ринкові сили – конкуренцією і свободою прийняття управлінських рішень суб'єктами господарювання.

На рівні поняття цифрову трансформацію в Україні можна розглядати як процес впливу дер-

жави на суспільство загалом, його інституції, апарат самої держави, економіку і бізнес із метою впровадження цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у відповідні суспільні відносини шляхом як суто державно-правової діяльності, так і державно-приватного партнерства [2]. Концептуальний підхід до стратегії цифрової трансформації управління розвитком національної економіки має бути зваженим: надмірна регуляторна державна політика без урахування готовності ринку, бізнес-структур, споживачів й суспільства до майбутніх

змін не буде ефективним. У цьому разі зусилля на розробку цифрових інструментів можуть навпаки спричинити погіршення соціально-економічних показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи цифровізації та цифрової трансформації економіки розглянуто у працях провідних закордонних науковців: Г. Аглуалія, Р. Браун, А. Гуторбе, К. Дейлі, М. Джонсон, С. Ентоні, Дж. Кон, Дж. Макдональд, Е. Олтман, Дж. Синфілд, Дж. Снабе, Дж. Філберт, А. Фінлі, Ю. Чанг та інші. Дослідженням державного управління національної економіки у різних напрямках, зокрема інноваційному та технологічному присвячено праці українських і закордонних науковців, вчених, економістів, зокрема: О. Бойко-Бойчука, Ю. Бажала, В. Геєця, В. Гриньова, В. Ільяшенко, С. Дорогунцова, М. Долішнього, Р. Рудницької, О. Федорчак, Т. Піхняк, Н. Харченко, О. Чечель та інших. Проте, значна кількість проблем щодо бачення концепції цифровізації економіки, цифрової трансформації управління розвитком національної економіки досі недостатньо розкриті.

Постановка завдання. Метою статті є розробити концептуальні підходи до стратегічного бачення процесів цифрової трансформації управління розвитком національної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У січні 2018 року Кабінетом міністрів України ухвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та затверджено план заходів щодо її реалізації [3]. Згідно з Концепцією, розвиток цифрової економіки України полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їхньої ефективності, конкурентоспроможності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення. Головною метою Концепції визначається реалізація прискореного сценарію цифрового розвитку як найбільш релевантного для України з погляду викликів, потреб і можливостей. Відповідно до головної мети Концепції стратегічне бачення цифрового розвитку економіки України має бути зосереджено на забезпеченні цифрової трансформації управління розвитком національної економіки України шляхом створення безпечного цифрового простору і цифрової взаємодії для суб'єктів соціо-політико-економічної системи національної економіки на принципах системної цифровізації (рис. 1). Підкреслимо, що системна цифровізація передбачає комплексне бачення закономірностей і тенденцій, складових, а також викликів і можливостей цифрових перетворень у національній економіці.

Водночас, глобальні і національні тенденції цифрових перетворень, спричинених об'єктивними процесами використання інформаційно-комунікаційних (комп'ютерних) (ІКТ) і цифрових технологій, результатами Четвертої промислової революції у суспільних відносинах, визначають виклики (загрози) і можливості для зацікавлених сторін – бізнесу, держави й суспільства (окремої людини), які варто враховувати при реалізації стратегії цифрової трансформації управління розвитком національної економіки й державної політики цифровізації (табл. 1). Для досягнення стратегічної мети цифрової трансформації національної економіки важливо дотримуватися принципів цифровізації, дотримання яких має забезпечувати державна політика цифровізація. Цими принципами є:

1. *Принцип рівності і доступності.* Кожний громадянин має рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі ІКТ, результати їхнього впровадження.

2. *Принцип інклюзивності (всеосяжності).* Процеси цифровізації мають створювати переваги (вигоди, прибутковість) у різноманітних аспектах людського життя для суб'єктів соціо-політико-економічної системи національної економіки, зокрема, завдяки застосування ІКТ, у напрямках підвищення якості надання послуг з охорони здоров'я та отримання освіти, створення нових робочих місць, розвитку підприємництва, сільського господарства, транспорту, захисту навколишнього природного середовища, сприяння подоланню бідності тощо.

3. *Принцип ефективності.* Цифрові трансформації мають стати не самоціллю, а механізмом (платформою) економічного зростання завдяки приросту ефективності та збільшенню продуктивності від використання цифрових технологій.

4. *Принцип креативності й свободи інформації.* Цифрові перетворення в економіці України мають сприяти розвитку інформаційного суспільства, засобів масової інформації, «креативного» середовища та «креативного» ринку тощо.

5. *Принцип інтеграції.* Цифровий розвиток економіки України має орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС, входження України в європейський і світовий ринок електронної комерції та послуг, банківської і біржової діяльності і под., співробітництво та взаємодію на регіональних ринках.

6. *Принцип стандартизації.* Цифровий розвиток і поширення цифрових технологій потребує стандартів, які посилюють конкуренцію, дозволяють знизити витрати і вартість продукції, гарантують сумісність, підтримку якості, збільшують ВВП країни.

7. *Принцип безпеки.* Поява цифрової економіки вимагає підвищеної довіри і безпеки при використанні ІКТ, у напрямі інформаційної безпеки, кібер-

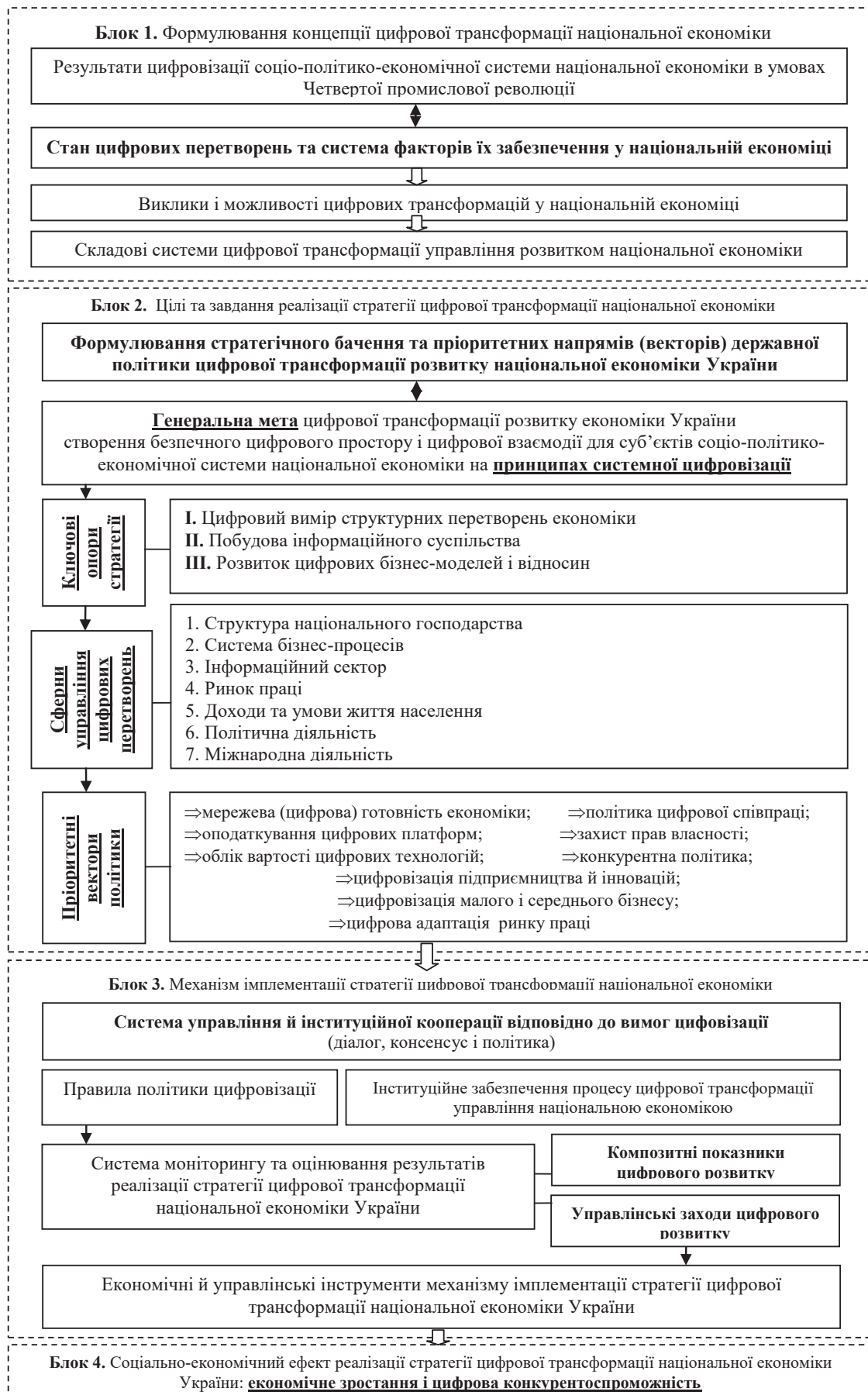

Рис. 1. Стратегія цифрової трансформації національної економіки України

Таблиця 1

Виклики і можливості цифрової трансформації у національній економіці

Зміст прояву	
Рівні	Виклики
Глобальний	<ul style="list-style-type: none"> — імовірність реалізації негативних тенденцій «технологічної прірви»; — технологічні розриви між різними економічними групами залежно від доступу й ефективності використання інтелектуальних ресурсів; — вплив роботизації на розрив між розвиненими і країнами, що розвиваються, й з ринком, що формується; — розподіл й доступ до інформаційно-цифрового простору;
Макроекономічний	<ul style="list-style-type: none"> — скорочення робочих місць через автоматизацію і роботизацію процесів; — соціально-економічна нестабільність і соціальні розриви; — посилення гендерної нерівності у сфері праці і в суспільстві в цілому; — нерівність у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей внаслідок нерівного доступу до інформаційних комп'ютерних технологій; — невідповідність і недостатність навичок; — зниження обсягів витрат на науку та інновації, особливо бізнес-сектору; — стримування (зниження) інвестицій в нематеріальні активи тощо.
Технологічний	<ul style="list-style-type: none"> — технологічні ризики, що виникають у результаті цифровізації і можливості створення інтелектуальних систем, здатних вирішувати творчі та інтелектуальні завдання швидше і більш якісно, ніж людина, що збільшує ризик безробіття в сфері інтелектуальної праці; — виникає необхідність створення системи освіти, що забезпечує формування нових компетенцій у зайнятих в Індустрії 4.0; — збільшення можливості технологічних збоїв і техногенних катастроф, пов'язаних з розвитком технічних систем.
Екологічний	<ul style="list-style-type: none"> — інтенсифікація виробництва без відповідних заходів зумовлює значні зміни клімату, що вимагає активного розвитку «зеленої економіки» та безвідходних технологій, нових методів оцінювання реалізованих проектів.
Кібербезпека	<ul style="list-style-type: none"> — ризики посилення тероризму, складність забезпечення конфіденційності інформації, загроза нових моделей кіберзброї; — зниження рівня національної безпеки країни; — посилення впливу тероризму на безпеку через загрозу доступу до інформаційних баз даних, що містять закриті і конфіденційну інформацію; — використання високотехнологічного озброєння нового покоління з високими характеристиками ураження; — поява нових видів шахрайства, пов'язаних з криптовалютами та атаками на віртуальні цінності у блокчейне.
	<i>Можливості</i>
Держава	<ul style="list-style-type: none"> — підвищення якості життя, насамперед за рахунок поліпшення задоволення конкретних уже відомих і нових потреб людей; — зростання продуктивності суспільної праці за рахунок її підвищення на рівні окремих виробництв і підприємств; — виникнення нових моделей і форм бізнесу, що дозволяють підвищити прибутковість і конкурентоспроможність діяльності; — акумулювання великих обсягів даних, здійснення їх автоматичної переробки та аналізу; — підвищення прозорості економічних операцій і забезпечення можливості їхнього моніторингу; — забезпечення доступності і просування товарів і послуг як державних, так і комерційних, аж до світового масштабу; — поява людинозамінних керуючих систем, наприклад, для підприємств певних класів.
Бізнес (підприємство, виробництво)	<ul style="list-style-type: none"> — позбавлення від посередників; — оптимізація витрат, яка передбачає зниження витрат на пошук інформації, ідентифікацію та вимір транзакційних витрат; витрат на просування товарів і послуг; витрат з укладення та ведення переговорів тощо. — прискорення часу реакції на ринкові зміни, зменшення термінів розробки продукції і послуг та виведення їх на ринок; — синхронізація потоків інформації, можливість точкового розподілу даних у рамках усього бізнесу і, як наслідок, можливість відстеження великої кількості ланцюжків між постачальниками і споживачами, а також проведення інтелектуальної та точкової аналітики; — краще розуміння своїх споживачів і підвищення якості продукції та послуг; — створення нових продуктів і послуг; підвищення гнучкості пропонування продуктів й адаптивності до нових очікувань і потреб споживача.
Людина (суспільство)	<ul style="list-style-type: none"> — зниження вартості платежів і поява нових джерел доходу; — вартість Інтернет-послуг стає набагато нижчою, ніж у традиційній економіці (за рахунок скорочення витрат на маркетинг), що робить послуги більш доступними (як комерційні, так і державні); — підвищення доступності товарів та послуг у будь-якій точці світу будь-якому покупцеві; — товари та послуги максимально враховують споживчі переваги і потреби споживачів; — значно розширюється спектр інформаційних, освітніх і розважальних послуг, рівень надання і швидкість яких також зростають.

Джерело: сформульовано на основі авторських досліджень та узагальнень

безпеки, захисту конфіденційності персональної інформації, недоторканності особистого життя та прав користувачів ІКТ.

8. *Принцип державного регулювання.* Цифровий розвиток має стати об'єктом фокусного та комплексного державного управління, де розробляються, просуваються, впроваджуються національні цифрові та кібер стратегії у всіх галузях і сферах національної економіки; створюються механізми зняття бар'єрів на шляху до цифровізації країни, підтримки добросовісної конкуренції, залученні інвестицій, розвитку цифрової інфраструктури та цифрової економіки з метою досягнення національних пріоритетів.

Стратегічна мета цифрової трансформації розвитку економіки України досягається у ключових вимірах: цифровий вимір структурних перетворень економіки, інформаційне суспільство і цифрові бізнес-моделі і відносини. Виміри відображають відносини між суб'єктами соціо-політико-економічної системи національної економіки – держави, бізнесу і суспільства (людини).

Потреба у новій сучасній політиці та регуляторних рамках має адаптуватися до національних цілей цифровізації економіки й мати більшу міжнародну підтримку. При цьому нові вектори і сфери політики цифрової трансформації управління розвитком національної економіки мають визначаються новими правилами політики цифровізації: цифрові поділи, відмінності в готовності, висока концентрація ринкової влади (рис. 2).

1. Посилення мережевої (цифрової) готовності економіки передбачає політику цифровізації у двох напрямках: 1) поєднання переваг від цифровізації у всіх сферах національної економіки; 2) усунення бар'єрів та реалізація можливостей використання електронної комерції на рівні бізнесу і суспільства за рахунок стратегічного планування, підвищення «цифрової грамотності» серед малого і середнього бізнесу, розвитку ІКТ-інфраструктури і надання послуг, нормативно-правового урегулювання використання онлайн-транзакцій, заходів торговельної логістики, розвитку цифрових навичок.

2. Стимулювання цифровізації підприємництва й інновацій передбачає побудову екосистеми, що сприяє цифровому підприємництву та створенню вартості цифрових технологій у цифровій економіці.

3. Розвиток цифровізації малого і середнього бізнесу має бути направлений не лише на посилення цифрового сектору, а також на забезпечення доступу малого і середнього бізнесу у ці сектори.

4. Облік вартості цифрових технологій передбачає запобігти залежності країни від орієнтованої цифрові дані економіку.

5. Політика цифрової адаптації ринку праці направлена на розвиток і створення нових цифро-

вих кваліфікаційних навичок на ринку праці цифрової економіки.

6. Конкурентна політика зосереджує увагу на необхідності адаптації законодавства та політики конкуренції до розвитку цифрової економіки.

7. Оподаткування цифрових платформ націлене на розв'язання проблем, пов'язаних з правилами розподілу прибутку на цифрових платформах, їхньою юрисдикцією.

8. Політика захисту прав власності передбачає створення політико-правового режиму щодо досягнення балансу між інтересами творців та винахідників та користувачами і споживачами результатів інтелектуальної діяльності на базі цифрових й електронних технологій.

9. Політика цифрової співпраці передбачає залучення національних суб'єктів економіки України до міжнародного цифрового простору.

Інституційне забезпечення процесу цифрової трансформації управління національною економікою реалізується через дії інститутів щодо посилення цифрових вимірів. Дії мають бути націлені на співпрацю між ними і розвиток цифрової трансформації управління розвитком національної економіки. Рекомендації донорам цифрових технологій:

1. Створити альянс донорських установ на національному та міжнародному рівнях – наприклад, через Міністерство цифрової трансформації, Комітет сприяння розвитку ОЕСР або інші міжнародні форуми – для документування, обміну та просування належних стандартів та практики підтримки донорів цифрових економік у країнах з ринком, що формується, акцентуючи на цифровій інклюзії.

2. Поліпшити співпрацю з донорською підтримкою у цифровій галузі та електронній комерції.

3. Сприяти широкому усвідомленню можливостей та ризиків розвитку цифрової економіки серед партнерів у країнах з ринком, що формується для посилення місцевої власності та розширення прав і можливостей зацікавлених сторін.

4. Розробити та застосувати життєздатні концепції та інструменти для неупередженого моніторингу та оцінки результатів та наслідків відповідних донорських заходів на підставі фактичних даних, орієнтованих на результат.

Рекомендації державним органам влади, які реалізують політику у сфері цифрової трансформації управління розвитком національної економіки:

1. Сприяти відкритим публічним дискусіям, регіональному, місцевому і міжнародному обміну контактами для вдосконалення власних стратегій та програм, узгодження міжнародної допомоги з урахуванням можливостей і ризиків цифрового розвитку для досягнення цілей сталого розвитку і стратегічних цілей державного економічного розвитку.

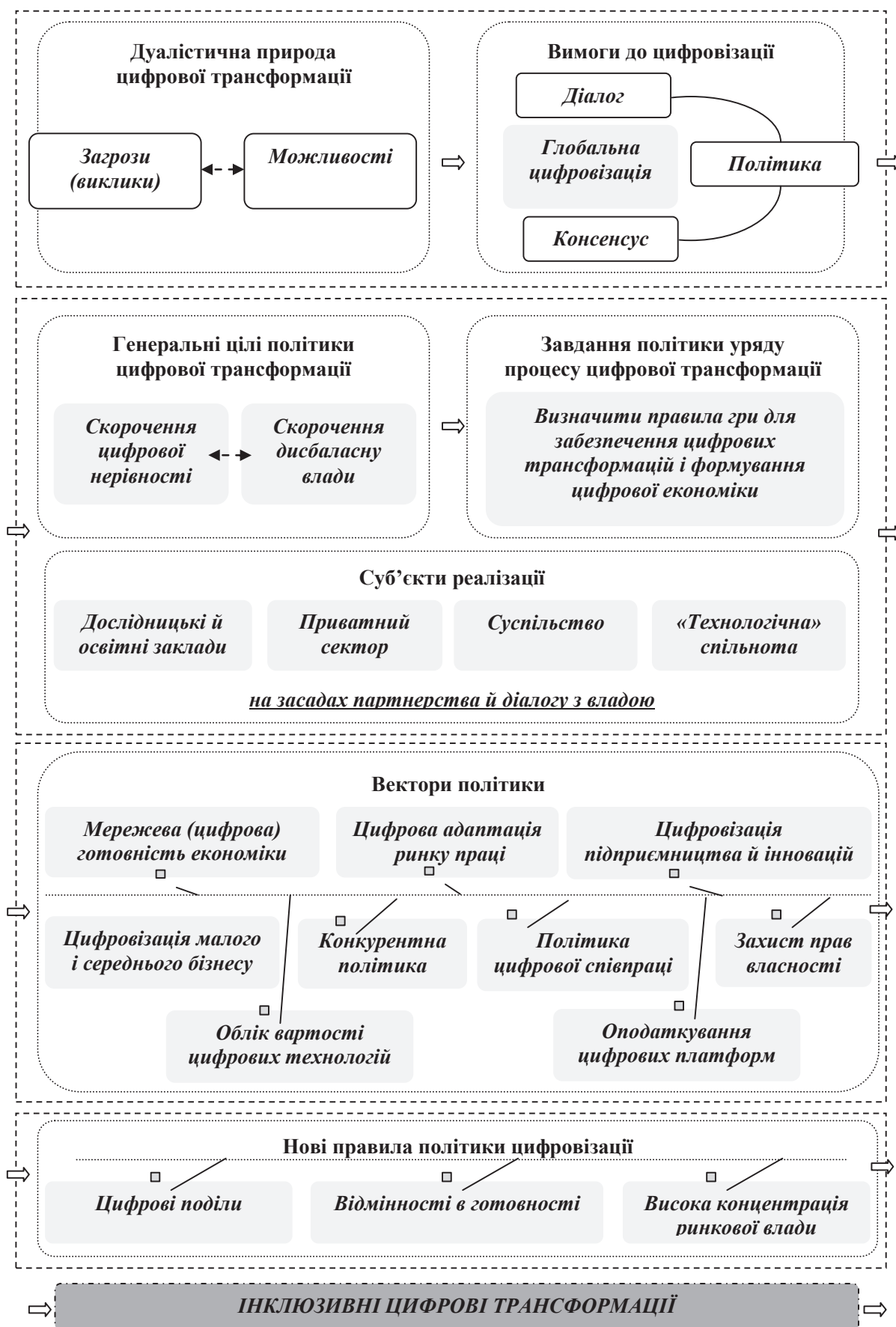

Рис. 2. Сучасні виклики державної політики цифрової трансформації розвитку національної економіки

2. Посилити власні системи моніторингу впливу, оцінки та звітності про вплив цифрової економіки на досягнення цілей сталого розвитку і стратегічних цілей державного економічного розвитку.

3. Прийняти та впровадити національні стратегії та програми для цифрового розвитку, ґрунтуючись на результатах досліджень й оцінки незалежних організацій, наприклад оцінка ЮНКТАД щодо готовності економіки до електронної торгівлі тощо.

4. Включити донорську підтримку цифрових економік у місцеві системи мобілізації та розподілу ресурсів, включаючи національне планування та системи управління державними фінансами.

Рекомендації незалежним установам, агенціям технологічної спільноти, зокрема й бізнес-спільнотам у сфері ІКТ, цифрових технологій, електронної комерції:

1. Сприяти діалогу з донорами за допомогою масових і спеціальних комунікаційних каналів, наприклад форумів, семінарів, урядових слухань, науково-практичних конференцій, бізнес-платформ, та сприяти зусиллям щодо прийняття та застосування передової практики, створення синергії й підвищення ефективності допомоги в донорській підтримці для використання вигод від цифрової економіки.

2. Сприяти розробці та впровадженню стратегій, програм у рамках цифрових проєктів, грантів, які забезпечать ефективну та дієву підтримку у відповідних сферах.

Система моніторингу та оцінювання результатів реалізації стратегії цифрової трансформації національної економіки України ґрунтується на оцінюванні композитних (інтегральних) показників цифрового розвитку: ІКТ-індексами (е-індексами), цифрової чи мережевої готовності, мережевої взаємодії, цифрової конкурентоспроможності тощо. Для ефективного й адекватного моніторингу та оцінювання приймаються управлінські заходи цифрового розвитку.

1. Зробити цифрову економіку видимою в економічній статистиці.

2. Зрозуміти економічні наслідки цифрової трансформації.

3. Заохочувати вимір впливу цифрової трансформації на соціальні цілі і добробут населення.

4. Розробка нових і міждисциплінарних підходів до збору даних.

5. Моніторинг базових технологій цифрової трансформації – Інтернет речей, штучний інтелект та Blockchain.

6. Поліпшити вимір даних і потоків даних.

7. Визначити і виміряти потреби в навичках для цифрової трансформації.

8. Міра довіри в онлайн-середовищі.

9. Створити систему оцінки впливу для цифрових урядів [1].

Дієвість механізму імплементації стратегії цифрової трансформації національної еконо-

міки України забезпечується застосуванням економічних й управлінських інструментів: тарифні правила нейтральності мережі зв'язку; механізм компенсації універсальної телекомунікаційної послуги; інвестиції (державні і приватні), фонди для будівництва оптичного волокна, високошвидкісної інфраструктури у сільських і віддалених районах; комплексні програми об'єднання секторів інформаційних комунікацій, обчислювальних технологій та ЗМІ; фінансування експорту цифрових технологій суб'єктами малого та середнього бізнесу у напрямку; фінансування програм з розповсюдження штучного інтелекту за допомогою додатків різних типів; нормативно-правова база для розширення широкосмугових мереж операторами у сільських та віддалених районах, моделі концепції цифрової економіки; оцифрування максимальної кількості державних і муніципальних послуг тощо.

Економічним результатом досягнення генеральної мети стратегії цифрової трансформації національної економіки України є економічне зростання і цифрова конкурентоспроможність національної економіки України.

Висновки з проведеного дослідження. Сучасний стан, ймовірні виклики, загрози і можливості сучасної цифровізації української економіки і державного управління цифрового розвитку визначили головну мету стратегії цифрової трансформації національної економіки України, яка полягає у створенні безпечного цифрового простору і цифрової взаємодії для суб'єктів соціополітико-економічної системи національної економіки на принципах системної цифровізації. Такими принципами є рівність і доступність, інклюзивність (всеосяжність), ефективність, креативність й свобода інформації, інтеграція, стандартизація, безпека, державне регулювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гужва В.М. Цифрова трансформація економіки: вимірювання та оцінка результатів. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/31538/ZE_2019_48.pdf?sequence=3

2. Марченко В.Б. Поняття та правове забезпечення цифрової трансформації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/68.pdf

3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

REFERENCES:

1. Guzhva, V.M. (2019), "Digital transformation of the economy: measuring and evaluating results", available at: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/31538/ZE_2019_48.pdf?sequence=3

2. Marchenko, V.B. (2019), "The concept and legal support of digital transformation in Ukraine", *Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*, [Online], no. 6, available at: http://www.lsej.org.ua/6_2019/68.pdf

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), "About

the conceptualization of the development of the digital economy for Ukraine and Ukraine for 2018-2020 and the hardening of the plan for entry into the project", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>